

РЕСГ

(ЄВРОПА та АЗІЯ)

- ▶ 12 навчальних тижнів:
 - ▶ 12 лекцій + 12 практично-семінарських занять
 - ▶ Бали:
 - ▶ 1 поточ. контр. x 30 б. = 30 б.
 - ▶ 12 практ. x 2,5 б. = 30 б.
 - ▶ Підсумковий (екзаменаційний) контроль 1 x 40 б. = 40 б.
-

1. Загальна економіко-географічна характеристика Європи

Показати на карті умовні кордони між Європою та Азією

-
- ▶ Європа – найбільша частина світу.
 - ▶ Величина її території 10,5 млн. км², що становить близько 8% площі суші.
 - ▶ Слово «Європа» в перекладі з грецького означає «країна Сходу».
 - ▶ Західна частина території Європи надзвичайно сильно порізана і «відкрита» морю: 1/3 її площі припадає на острови і півострови, а максимальна відстань від моря складає близько 600 км. Звивистість берегової лінії сприяла розвитку рибальства, яке призводило до осілости населення.
-

-
- ▶ У Європі склалися дві основні форми правління, існуючі в сучасному світі, – республіки і монархії.
 - ▶ Основна частина монархій склалася в епоху середньовіччя, а республіки стали виникати пізніше.
 - ▶ В Європі існує найдавніша у світі республіка – Сан-Мартен і найстаріше федеративну державу – Швейція (з другої половини XIII в.).
 - ▶ У маленькій Європі налічується стільки ж країн, скільки і у величезній Азії – близько 50.

-
- ▶ У Європі збереглася одна колонія – о. Мен.
 - ▶ Дві острівні території мають особливий політичний статус – Шпіцберген і Фарерські острови.
 - ▶ Шпіцберген являє собою адміністративний округ Норвегії, в якому кількість російських громадян вдвічі перевищує чисельність норвежців.
 - ▶ Фарерські острови являють собою автономну територію в складі Данії.
 - ▶ В Європі знаходяться найдинамічніші соціально-економічні та військово-політичні інтеграційні об'єднання планети ЄС і НАТО.
-

Чинники, що визначають інтенсивність інтеграційних процесів в Європі:

- вигідне геополітичне положення;
- багаті природні ресурси;
- подібні риси історичного розвитку багатьох країн у минулому;
- відносна одноманітність населення за етнічним і соціальним складом, що зумовлює «європейську ментальність» населення регіону;
- активна господарська взаємодія країн регіону, де внутрішньорегіональні зв'язки в історичному аспекті завжди переважали над міжрегіональними.

- ▶ Провести кордони європейських субрегіонів непросто, загальноновизнаного регіонального поділу Європи немає.
- ▶ Існує багато варіантів регіоналізації Зарубіжної Європи.
- ▶ Ми розглядаємо Європейський континент за наступним поділом:
 - ▶ Північна Європа;
 - ▶ Західна Європа;
 - ▶ Південна Європа;
 - ▶ Південно-Східна Європа;
 - ▶ Центральна та Східна Європа.

Економіко-географічна характеристика країн Північної Європи

Лекція 1

ПЛАН

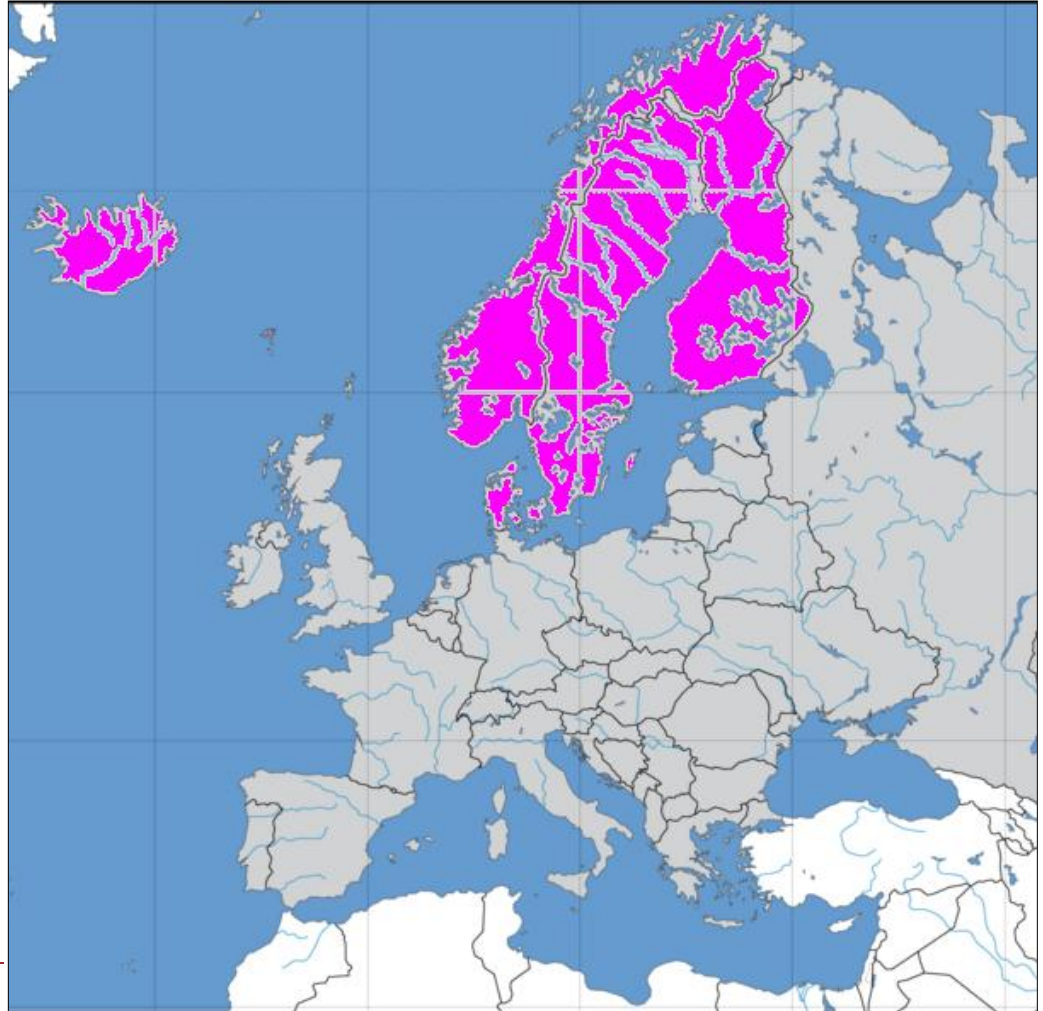
1. Загальні відомості про регіон, ЕГП регіону.
2. Характеристика населення регіону.
3. Природні умови та ресурси країн Північної Європи.
4. Характеристика господарства країн Північної Європи.
5. Туризм та рекреація у країнах Північної Європи.

1. Загальні відомості про регіон. Економіко-географічне положення країн Північної Європи.

Країни, що належать до регіону Північна Європа:

- Данія;
- Ісландія;
- Норвегія;
- Фінляндія;
- Швеція;
- о. Гренландія;
- Фарерські о-ви;
- Азорські о-ви;
- Шпіцберген.

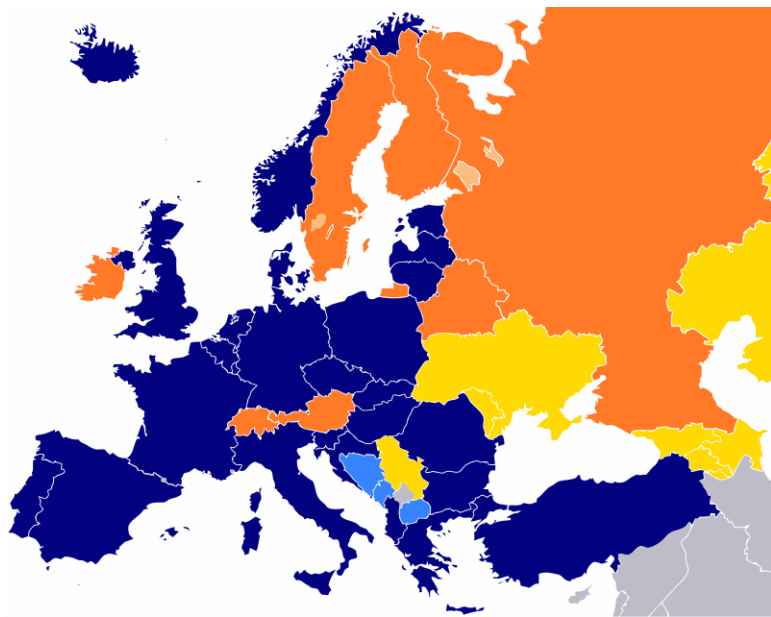

Особливості економіко-географічного положення регіону Північна Європа:

- межування країн регіону із Західною та Східною Європою;
- вихід до морів Атлантичного океану: Балтійського, Білого, Північного, Норвезького та двох морів Північного Льодовитого океану – Гренландського та Баренцева;
- розташування на перетині важливих морських і авіаційних магістралей між Європою і Північною Америкою;
- сухопутне сусідство з Росією, а також морське сусідство з країнами Балтії;
- сусідство на південних кордонах із високорозвинутими країнами ЄС.

- ▶ Всі країни регіону є членами ООН;
- ▶ Данія, Норвегія, Швеція і Фінляндія – входять до ЄС;
- ▶ Данія, Ісландія, Норвегія – члени НАТО

2. Природні умови та ресурси

- ▶ *Геологічна будова* країн представлена Балтійським кристалічним щитом і каледонськими відкладами Скандинавських гір.
- ▶ В Ісландії розташована одна з найактивніших вулканічних зон, в якій знаходяться понад 200 вулканів, у тому числі 26 діючих, лавові поля, гарячі джерела – гейзери.
- ▶ *Клімат* східних районів регіону м'який морський, західних – більш континентальний.

Фінляндія –
це країна озер
(10% площі
країни)

1/3 земельного
фонду Суомі
становлять болота.

Родовища нафти та газу -
шельф Північного моря біля
узбережжя Норвегії;

запаси торфу – Фінляндія;

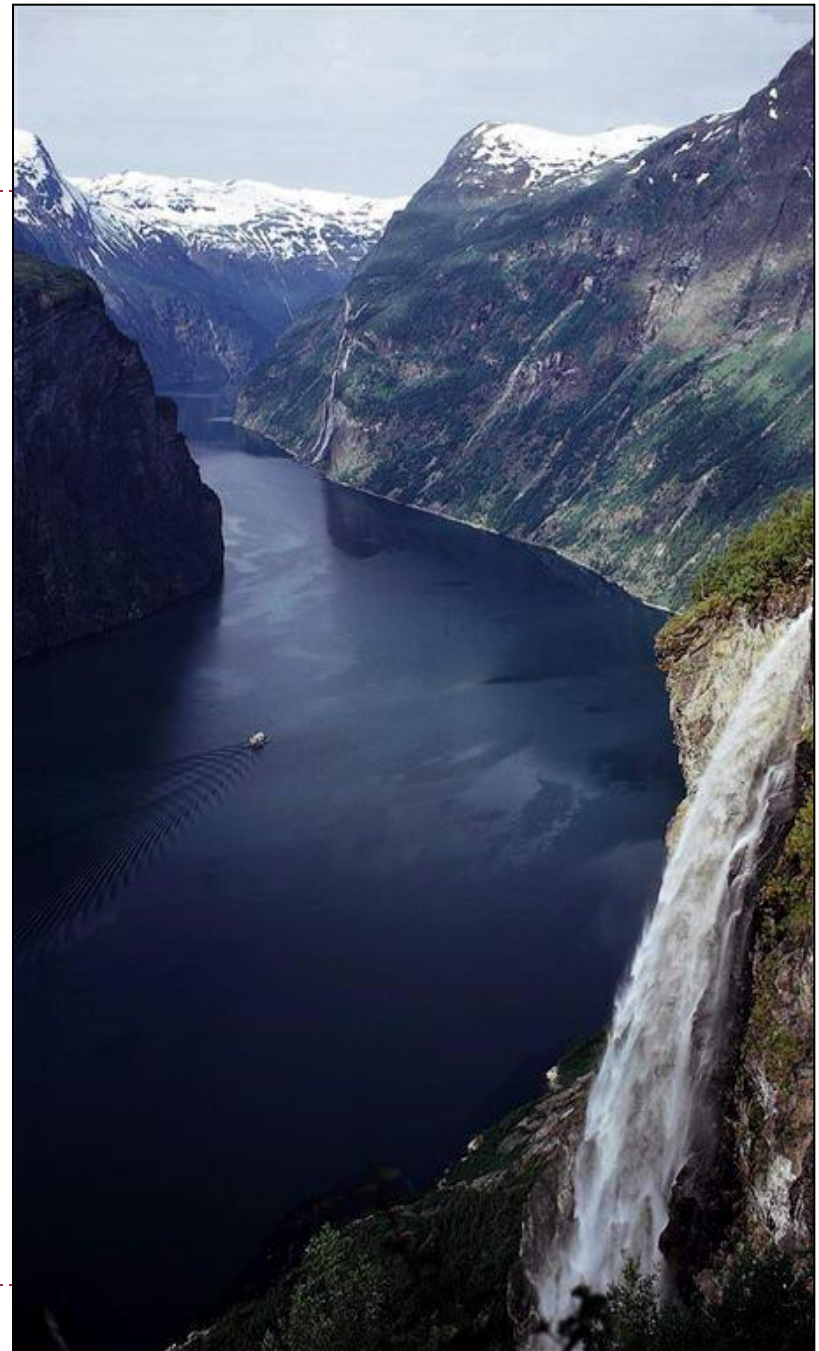
залізна руда, уранова сировина –
Швеція, Ісландія;

мідь і свинець – Фінляндія.

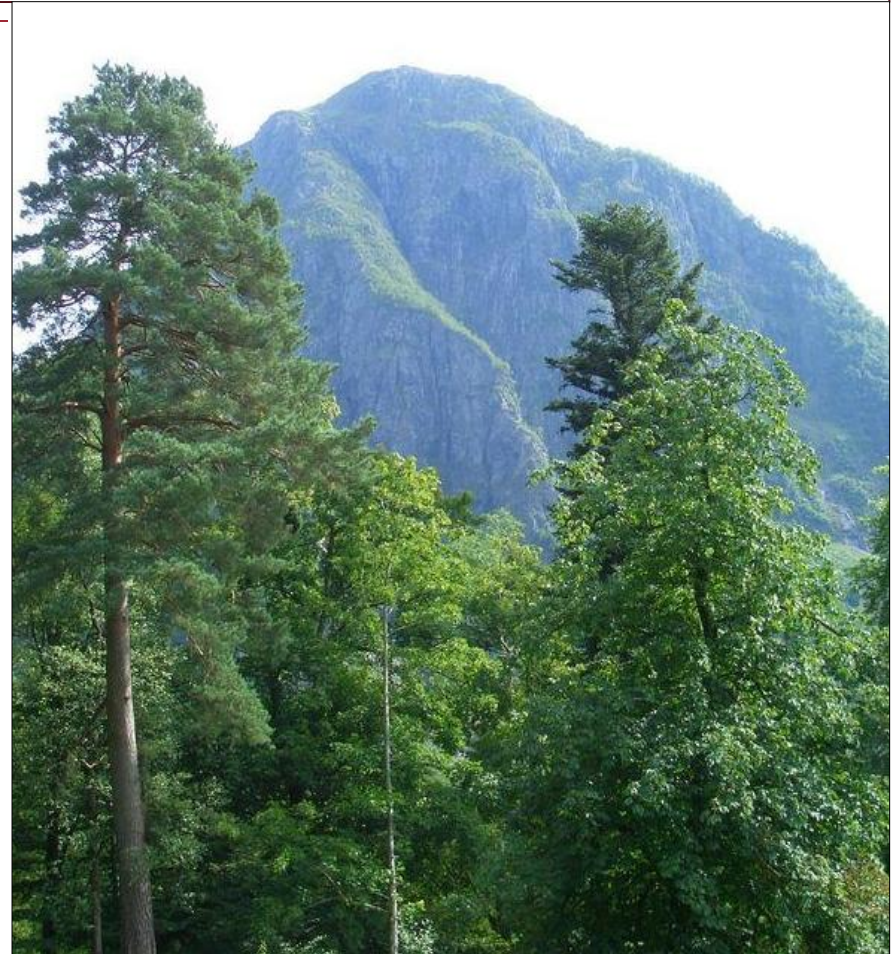

Перше місце в Європі за рівнем
забезпеченості
гідроенергетичними ресурсами
займають Норвегія та
Швейцарія.

Головним джерелом енергії в
Ісландії є термальні води

Максимальний показник *лісистості* у Європі належить Фінляндії – 72%.

- Показник лісистості значно коливається в різних країнах: від 1 % в Ісландії, 10 % — в Данії, 29 % — у Норвегії, 67 % — у Швеції

3. Характеристика населення регіону

Країни регіону належать до 1-го типу відтворення населення: знижується частка літніх людей у загальній кількості населення (19 %), зростає – частка дітей (16 %).

У регіоні одна з найвищих у світі тривалість життя:

- у Швеції – 78,2 роки (чоловіки) і 82,8 років (жінки);
- в Ісландії – 78,3 роки (чоловіки) і 82,4 років (жінки).

- ▶ У Лапландії, живуть **саамі**, яких відносять до перехідної лапоноїдної раси, що увібрала в себе елементи європеоїдної та монголоїдної рас.
- ▶ Мешканці регіону **належать до двох великих мовних сімей** – індоєвропейської й уйгурської.
- ▶ Населення майже всіх країн *однаціональне*. у Швеції 94% становлять шведи, у Фінляндії 93% - фінни, у Норвегії 97% - норвежці, в Ісландії 98,3% - ісландці, у Данії 97% - датчани. Найбільша частка національних меншин – у Фінляндії (5,7% – шведи).

- ▶ *Розміщене населення* регіону нерівномірно, максимальна його густота – на півдні та на узбережжі Норвезького моря.
- ▶ *Середня густота* населення є однією з найнижчих в Європі – від 10 до 50 осіб/км².
- ▶ *Частка міського* населення коливається від 61 % у Фінляндії до 93% в Ісландії. (у Данії й Ісландії міським вважається поселення з 200 мешканців і більше, у Швеції та Норвегії – 250 і більше).
- ▶ У *сільській* місцевості домінує розселення фермерського типу.
- ▶ У релігійному складі країни регіону належать до протестантської гілки християнства.

Найбільші агломерації

Стокгольм (1,9 млн. осіб)

Копенгаген (1,3 млн. осіб).

Індекс благоустрою міст

Гельсінкі – 6 місце (у світі)

- ▶ Лонг'їр – найпівнічніше у світі поселення з населенням більше тисячі чоловік.
- ▶ Поруч з містом розташований найпівнічніший у світі аеропорт з регулярними рейсами.
- ▶ У місті знаходиться Свальбардський міжнародний університет.
- ▶ У місті під егідою ООН побудоване підземне **Всесвітнє зерносховище**.

Всесвітнє зерносховище ?

Найбільша кількість трудових ресурсів у Швеції (до 4,5 млн.), Данії (2,9 млн.), Фінляндії (2,6 млн.).

Значна кількість активного населення зайнято у промисловості (майже 40 %).

Пенсійний вік у країнах регіону однаковий для чоловіків і жінок – понад 60 років (у Данії – 67 років, у Фінляндії – 65 років).

Особливості соціально-економічного розвитку країн Північної Європи:

- високий рівень життя;
- відсутність різких контрастів між багатими і бідними;
- значний рівень податків (до 55 % від прибутку);
- середня площа житла – 400 м² (*Швеція посідає 1-ше місце у світі за забезпеченістю житлом на душу населення (на кожні 1000 осіб припадає 445 квартир);*
- на 1000 жителів припадає 504 автомобілі (*по 2 машини на сім'ю*), до 5000 телевізорів і 681 телефон;
- висока соціальна захищеність;
- низький рівень безробіття, який в середньому по регіону становить 5,3 %.

-
- На країни Північної Європи припадає приблизно *1 % населення та 3 % ВВП і промислової продукції* розвинутих держав.
 - Країни регіону мають позитивний приріст виробництва та незначні показники середньорічної інфляції.
 - За показником «індексу людського розвитку» країни регіону належать до першої двадцятки держав світу:
*1 місце – Норвегія, 10 місце – Данія,
12 місце – Швеція, 13 місце – Ісландія,
24 місце – Фінляндія, 33 місце – Естонія.*
-

Галузева структура господарства регіону:

Частка сільського господарства та видобувної промисловості в структурі ВВП становить від 2 до 4 % (лише в Ірландії вона сягає 15 % внаслідок інтенсивного розвитку рибальства та вівчарства);

Обробна промисловість та будівництво в середньому в регіоні дорівнюють 28% ВВП; сфера послуг – 67 %.

У країнах Північної Європи досить високим є ступінь *монополізації економіки*.

У підприємницькій структурі країн значне місце посідає *малий та середній бізнес* (частка малих фірм у загальній їх кількості становить приблизно 95 %).

Рівень зайнятості населення у *державному секторі* економіки майже 30% – найвищий показник серед розвинутих країн світу.

У МГПП країни регіону представлені:

- окремими галузями *ПЕК* (нафтовою та гідроенергетичною);
- *кольоровою металургією* (алюмінієвою, мідною);
- *машинобудуванням* (випуск суден, автомобілів, електротехнічної продукції та засобів зв'язку);
- *високорозвинутим лісопромисловим комплексом* (виробництвом пиломатеріалів, целюлози, паперу),
- *галузями харчової промисловості* (рибопереробною, м'ясопереробною, молочною та маслосироробною).

Енергетика

У Норвегії та Ісландії майже всю електроенергію виробляють на ТЕС (за запасами гідроенергії Норвегія посідає перше місце в Європі, а за щорічним виробництвом електроенергії на душу населення – перше місце у світі).

Атомна енергетика інтенсивно розвивається у Фінляндії і Швеції;

Данія є лідером у світі за виробництвом та використанням *вітрових* електричних приладів (у 2015 р.- 42% електроенергії було вироблено на ВЕС);

В Норвегії 6,4 % електроенергії отримують на *геотермальних станціях*.

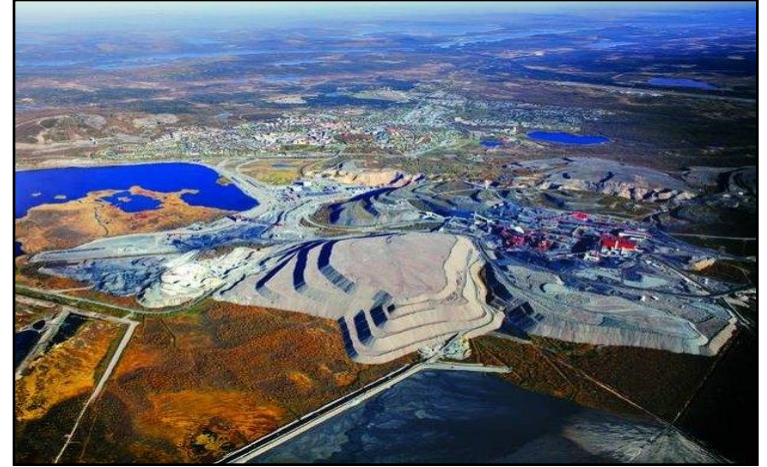

Металургія

Галузь розвинута у Швеції, Фінляндії та Норвегії (завдяки великим запасам руд, забезпеченості електроенергією і водою).

Чорна металургія
інтенсивно розвивається у Швеції.

Кольорова металургія
(виробництво алюмінію, нікелю, магнію, цинку) — у Норвегії, Швеції та Ірландії.

*Кіруна – місто на Півночі Швеції.
Розташоване між рудними горами –
Кірунавара, Луоссавара та Туолавара.*

Машинобудування

Галузь посідає перше місце у структурі промисловості регіону.

Традиційна галузь – суднобудування:

- 50 % всього світового виробництва криголамів, а також виробництво бурових установок і платформ, прогулянкових яхт належить Ісландії;
- міцні позиції у суднобудуванні для рибальства належать Норвегії й Швеції;
- Данія випускає нафтопродуктовози, танкери, контейнеровози та двигуни для суден.

Автомобілебудування – розвинено у Швеції
(концерни «Volvo», Saab Automobile AB, «Neoplan»,
«Scania»).

*Електронна та електротехнічна промисловість –
у Швеції (фірми «Ericsson» та «Electrolux»)
та у Фінляндії (фірма «Nokia»).*

Данія є одним із найбільших у світі виробників кабелю.
Роботобудування – Ісландія

Хімічна промисловість

Переважають традиційні виробництва (лісохімія, виробництво мінеральних добрив, хлору, кислот, соди, синтетичного каучуку).

Фармацевтична промисловість розвивається у Ісландії (найбільше у світі виробництво інсуліну, тваринних антибіотиків тощо).

Фармацевтичні компанії Данії – ALK-Abelló та Genmab

Деревообробна і целюлозно-паперова промисловість

Швеція, Фінляндія, Норвегія є одними з головних експортерів у світі високоякісного паперу і лактози.

Харчова промисловість

- Данія дає 1/3 світового експорту свинини, бекону і шинки та 1/10 масла і сиру;
- Молочний напрям має харчова промисловість Фінляндії;
- Рибопереробка – спеціалізація харчової промисловості Норвегії та Ірландії.

Сільське господарство

Галузь найбільш розвинута у Данії, на яку припадає до 1/2 сільськогосподарської продукції регіону

У сільському господарстві країн регіону явно виражений рослинницький напрям, на який припадає 70-80 % продукції сільського господарства (молочно-м'ясне скотарство та свинарство).

Рибальство

Швеція за експортом рибопродуктів
посідає 2-ге місце у світі,
Ісландія – 11-те.

Рослинництво

- 50-75 % посівних площ відведено під зернові культури (сіяні трави);
- Серед зернових у країнах Скандинавського півострова та у Фінляндії переважають посіви ярої пшениці, у Данії – озимої, повсюдно сіють жито та ячмінь;
- Серед технічних культур найбільші обсяги вирощування припадають на картоплю; цукровий буряк культивують у південних районах, які тяжіють до узбережжя Балтики.

Транспорт

Морський транспорт -
основний в регіоні.

За тоннажем флоту явний
лідер – Данія, яка посідає
1-ше місце в Європі і 3-4-те
у світі за величиною
торгового флоту.

Основні порти регіону:
Гетеборг, Гельсінборг
(Швеція), Копенгаген,
(Данія), Шелдвік, Гельсінкі
(Фінляндія), Осло, Берн
(Норвегія).

- Фінляндія має один із наймогутніших у світі **криголамних флотів**, **рибальський флот Ісландії** налічує понад 1000 суден.
- **Озерний транспорт** розвинутий у Швеції та Фінляндії, де озера з'єднані каналами і мають вихід у море.
- У Фінляндії знаходиться Сайменський канал (58 км), який дає вихід у Фінську затоку через територію Росії.
- **Залізничний транспорт** відіграє головну роль у внутрішніх перевезеннях на великі відстані у Швеції та Фінляндії.
- Найбільша довжина залізниць у Швеції (11 481 км із 23 972 км у всьому регіоні).

- ▶ Автотранспорт створює значну конкуренцію залізничному транспорту.
- ▶ Стан автошляхів у Північній Європі – один із найкращих у світі.
- ▶ Їх загальна довжина 680371 км, з них із твердим покриттям – 386 660 км (2005).
- ▶ Автопарк регіону нараховує 10 млн пасажирських і 1,3 млн вантажних автомобілів.

Мости Данії

У Данії в 1998 р. побудований найдовший у Європі міст (6,8 км) між островами Фюн і Зеландією, який з'єднав столицю Данії з рештою країни.

Міст Малий Бельт

Ересуннський міст

Міст Великий Бельт

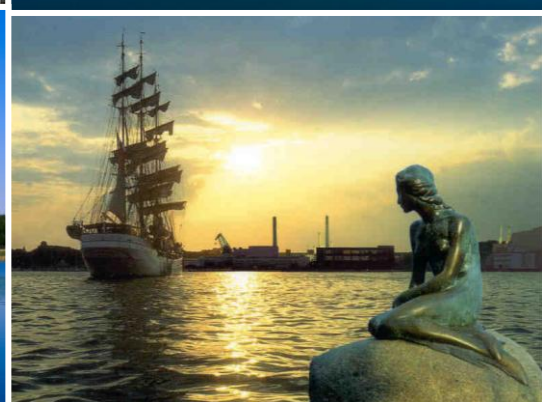
- ▶ Сходи тролів (норв. Trollstigen) – одне з найпопулярніших і найвідвідуваніших туристичних місць в Норвегії. Знаходиться в північній частині західної Норвегії (Вестланн).

- Розвинутий повітряний транспорт, у міжнародних повітряних перевезеннях важливу роль відіграє SAS (Scandinavian Airlines System) – об'єднання авіакомпаній скандинавських країн.
- У регіоні побудовано 276 аеропортів, із яких найбільші у Стокгольмі та Копенгагені.

Данія

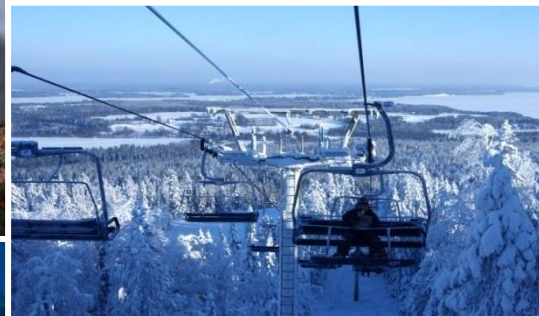
Ісландія

Норвегія

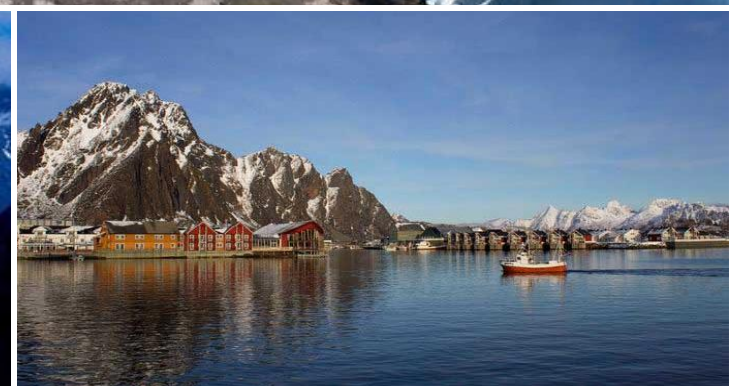
Фінляндія

Швеція

Гренландія

Фарерські о-ви

